Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 241. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 15-го ГРУДНЯ (DECEMBER) 1956. ЦЕНТІВ 10 CENTS No. 241. VOL. LXIII.

З'ЄДИНЕНІ ДЕРЖАВИ МОДИФІКУЮТЬ СВІЙ ПЛЯН РОЗЗБРОЄННЯ

Вашингтон. — З'єдинені Держави Америки погодилися на модифікацію пляну загального світового роззброєння. Найвищі екзекутивні чинники ЗДА, значить Президент, Рада Оборони і Пентагон прийняли низку важливих змін, поправок і додатків до цього пляну. Згідно з цим більші великодержави (ЗДА і Совєтський Союз) повинні започаткувати зменшення своїх збройних сил до максимуму 2,500,000 вояків негайно, не чекаючи на домову в справі встановлення системи успішної взаємної інспекції. Згідно з цією пропозицією, редукування збройних сил має відбуватися поступнево водночас із поступневим встановленням взаємної інспекції роззброєння. В цьому випадку ЗДА відступають від своєї дотеперішньої вимоги починати редукцію збройних сил щойно після уведення повної системи взаємної контролі й інспекції. В дальшому ЗДА висловлюються сьогодні за тим, щоб підкомісія Об'єднаних Націй для справ роззброєння повела всі потрібні заходи для осягнення порозуміння в справі обмеження і контролі майбутнього розвитку в будуванні далекосяжних керованих ракет. Разом з ним керівні американські чинники висловили свою готовість розглянути пропозиції совєтського прем'єра Булганіна в справі роззброєння, подані ним в його листі з 17 листопада ц. р., зокрема його пропозицію в справі „поважної редукції" американських, совєтських, британських і французьких військ на терені ділянки Північно - Атлантійського пакту і країн Варшавського пакту. В цьому листі совєтський уряд погоджується на обмежену форму повітряної інспекції на просторі яких 500 біль поміж державами совєтського бльоку і державами Заходу. З'єднані Держави Америки готові сьогодні прийняти принцип поступневої редукції збройних сил і встановлювання взаємної інспекції, але тільки у відношенні до існуючих збройних сил, а не в ділянці нової зброї.

Міні називає Неру і Крішну Менона совєтськими агентами

Ню Йорк, Н. Й. — Голова Американської Федерації Праці—Конґресу Індустріяльних Організацій Джордж Міні промовляв на прийнятті Закордонного Пресового Клюбу і заявив на запит журналіста, що він і тепер обстоює свою давнішу думку про те, що індійський прем'єр Неру і його дорадник Крішна Менон є „совєтськими агентами". Міні заявив: „Я не змінив свого становища. Я ще більше переконаний в тому, що він (Неру) є агентом СССР, і я маю надію з ним зустрінутися і сказати йому це в очі. Те саме думаю і про Крішну Менона". Міні домагався, щоб ЗДА збільшили число прийнятих до цієї країни втікачів із Мадярщини до 100,000, бо таке число американська економіка зможе легко абсорбувати, тим більше, що між втікачами набільше є осіб у віці 25 до 40 років.

Уряд за припинення бойкоту комуністичних дипломатичних посилок

Ню Йорк. — Державний департамент звернувся до Спілки Міжнародних Вантажників, щоб припинила бойкот посилок із-за залізної заслони, бо той бойкот може спричинити більше зла як добра, коли зареагують на нього сателітні держави. Урядові чинники з державного департаменту заявили, що сателітні дипломатичні місії привозять сюди офіційні папери й документи, а американці мусять висилати своїм дипломатичним місіям в комуністичних країнах харчі. Спілка Міжнародних Портових Вантажників має вирішити в понеділок 17-го грудня просьбу державного департаменту в справі припинення бойкоту вивантажування дипломатичного багажу сателітних і совєтських дипломатів.

В Ню Йорку ухвалили перманентну реєстрацію виборців

Ню Йорк. — Бюджетова Рада при Міській Управі в Ню Йорку 13-го грудня одноголосно затвердила ухвалу Міської Ради про те, щоб в тому місті завести перманентну реєстрацію виборців. Тепер посадник Роберт Вагнер має ще перевести переслухання в цій справі і після того підписати цей закон, ухвалений Міською Радою ще 27-го листопада. Ця нова система перманентної реєстрації виборців буде обов'язувати від найближчих міських виборів 1957 року. Той виборець, який в найближчому році зареєструється до міських виборів, матиме право голосувати до всіх інших виборів без окремої реєстрації, якщо хоч один раз голосуватиме впродовж кожних двох календарних років, і якщо не змінить мешкання. Ця перманентна форма реєстрації коштуватиме в першому році її існування 4,000,000 долярів, а пізніше при кожних виборах кошти реєстраційних змін коштуватимуть коло 3,400,000 долярів. Таку триваючу форму реєстрації виборців мають вже деякі повіти в стейті Ню Йорк, згідно з реформою виборчого закону, підписаною губернатором Томасом Дюї.

В АМЕРИЦІ

● Поштовий уряд пригадує, що різдвяні картки треба оплачувати двоцентовою маркою, інакше вони йдуть не до адресата, а . . . до коша.

● Міська управа Оклагома Сіті, Оклагома, прийняла на працю першого в історії цього міста шофера - неґра. Населення Оклагома Сіті прихильно ставиться до інтеґрації на міських автобусах.

● Пенсильвенійська Компанія „Трансформер" запроскутувала цього року своїм 1,600 працівникам оригінальний різдвяний дарунок: триразове щеплення вакциною д-ра Солка проти поліо. Ці щеплення переводитимуть впродовж 9 місяців.

● 83-річний журналіст Томас А. Гагерті у Вінстед, Кон., відзначав свої народини в редакції щоденника „Вінстед Ситізен", де він працює вже 64 роки.

● Поштовий уряд Ню Йорку повідомляє, що від 10-го грудня 1956 р. до 2-го січня 1957 р не розглядатиме рекламацій в справі пізньої доставки часописів, бо в тому часі є особливо великий рух на пошті в зв'язку з Різдвом і Новим Роком. Пошта обіцяє, що все ж таки старатиметься точно доставляти часописи передплатникам.

● Губернатор Порто Ріко Муньоз Марін заявив, що, хоч його острів є найгустіше заселеною країною світу, він відкриває двері для мадярських втікачів. Треба, — сказав Муньоз Марін, — допомогти мадярам, які відважилися виступити проти тиранії.

● Демократичний конгресмен з Аризони Стюарт Л. Юдолл заявив, що поставить у Конгресі пропозицію стосовно заборони американському президентові третій раз кандидувати на це становище.

В СУБОТУ ВІДБУДЕТЬСЯ ВСТАНОВЛЕННЯ СТЕМФОРДСЬКОГО ЕКЗАРХАТУ

Стемфорд, Конн., 13-го жовтня. — Тут завершено вже підготову до врочистого встановлення Стемфордського Екзархату й інсталяції Високопреосвященного Єпископа Кир Амвросія Сенишина на Екзарха нововстановленого Апостольською Столицею Екзархату Української Католицької Церкви в ЗДА. Церемонію канонічного встановлення Екзархату й інсталяції Екзарха довершить апостольський делеґат на Америку, Архиєпископ Амлето Чиконіяні, а свою участь в торжествах заповіло 5 архиєпископів, 17 єпископів, губернатор стейту Конектикат Абрагам Рібікофф, поодинокі сенатори і багато конґресменів, численне світське і монаше духовенство українського та латинського обрядів, як теж багато представників українських установ і організацій та великі маси громадян.

Преосвященний Кир Амвросій Сенишин, єпископ й Екзарх Стемфордський

Преосв. Кир Амвросій Сенишин походить із Старого Самбора в Західній Україні, де народився в 1903 році. Вступивши до монастиря ОО. Василіян в Крехові та відбувши там новіціят і опісля богословські студії в Лаврові, Добромилі і Кристинополі, Преосв. Сенишин був висвячений на священика Преосв. Йосафатом Коциловським у Перемишлі в серпні 1931-го року, отже 25 років тому. Прибувши до Америки, Преосв. Амвросій виконував душпастирські обов'язки в Шикаґо, відзначившись там в багатьох ділянках душпастирської праці, зокрема організацією і переведенням величавого Евхаристійного Конґресу в 1941-ому році. Єпископом - помічником до очолюваного Вспрв. Архиєпископом Константином Богачевським Екзархату був наменований Кир Амвросій в липні 1942-го року. Серед найширших кол українського громадянства у цій країні та поза нею Преосв. Амвросій відомий не тільки як Владика організатор величавих Евхаристійних Конґресів у Шикаґо і Филаделфії та душпастир але теж як голова і опікун Колеґії та середньої школи Св. Василія Великого в Стемфорді, і зі своєї допомогової та переселенчої активности в користь українських скитальців, яку він вів як голова Українського Католицького Допомогового Комітету.

Президент почувається добре і конферує з своїми співробітниками

Вашингтон. — 13-го грудня президент Айзенгавер вернувся до Вашингтону, і його особистий лікар генерал майор д-р Говард Мек Снайдер заявив, що Президент почувається дуже добре внаслідок відпочинку в Оґесті, Джорджія, який тривав від 26-го листопада. Президент майже щодня грав в гольфа, і ці фізичні вправи на свіжому повітрі сильно скріпили його здоров'я. В Вашингтоні Президента чекає праця, бо 14-го грудня він мусить відбути кілька конференцій. І так Айзенгавер прийме директора бюджету Персівала Ф. Брандейджа, який звітуватиме про те, які суми призначені на окремі пози в найближчому бюджеті. Того самого дня відбудеться тижневе засідання кабінету, і Президент матиме там нагоду конферувати з віце-президентом Ричардом М. Ніксоном, який у вівторок 18-го грудня відлітає до Відня в справі допомоги мадярським втікачам. Президент буде також конферувати з своїми співробітниками в справі візити індійського прем'єра Неру, який в неділю 16-го грудня прибуває до цієї країни.

Пентаґон організує нову транспортову службу для оборонних сил

Вашингтон. — Департамент оборони повідомив 13-го грудня про те, що організується нову велику транспортову формацію, яка називатиметься Служба Військового Повітряного Транспорту. Ця транспортова формація перейме працю летунських транспортних одиниць, які досі існували при летунстві і фльоті. Початково служба Військового Повітряного Транспорту матиме тільки 717 літаків, але пізніше вона складатиметься з 2,000 літаків. Цю зміну введено на пропозицію Комісії для Реорганізації Виконної Частини Уряду, яку очолював колишній президент Герберт Гувер. На чолі нової транспортової летунської команди стоятиме секретар летунства Доналд А. Кворлс. Зарядження в цій справі підписав секретар оборони Чарлз Е. Вилсон. Згідно з цим зарядженням транспортові літаки з летунства і фльоти приділяють до Служби Військового Повітряного Транспорту, який має обслуговувати всі частини збройних сил цієї країни.

Передбачають зміну іміграційного закону в зв'язку з прибуттям мадярських втікачів

Вашингтон. — В політичних колах передбачають, що новий Конґрес на початку своєї праці в найближчому році мусітиме прийняти нові закони в зв'язку з прибуттям до ЗДА мадярських втікачів. 6.500 втікачів прибуло до цієї країни на основі закону про допущення 209.000 нових імігрантів. Цей закон кінчається з кінцем грудня цього року, хоч коло 10 відсотків віз ще досі не вичерпано. Конґрес може продовжити той закон, або може прийняти новий закон про, який був би ліберальніший від дотеперішнього. Президент Айзенгавер домагався, щоб Конґрес невичерпані візи призначив для тих держав, які мають дуже малі річні квоти і велике число тих, що хотіли б еміґрувати, але Конґрес відкинув ту пропозицію. Конґрес мусітиме також ухвалити закон для тих 15.000 мадярських іміґрантів, які прибули сюди на необмежений час побуту, але не мають права стати американськими громадянами. Заступник адміністратора програми для втікачів П. Дж. Ґереті заявив, що ЗДА мусять щось зробити і в тому напрямку, щоб до цієї країни могли прибувати і хворі, нездібні до праці та старі втікачі, бо інакше „ми не можемо домагатися, щоб інші країни приймали наших найгірших, коли ми самі замикаємо перед ними двері". Ґереті сказав: „гадаємо, що в цій справі Конґрес мусить щось зробити в січні цього року".

Віце-президент Р. Ніксон відвідав Об'єднані Нації

Об'єднані Нації. — Віце-президент Ричард Ніксон, який у найближчий вівторок від'їздить до Австрії, щоб там на місці познайомитись з проблемою мадярських втікачів і з найкращих джерел дістати інформації про актуальну ситуацію на Мадярщині, відвідав палац Об'єднаних Націй у Ню Йорку та склав там візиту генеральному секретареві Даґові Гаммершільдові і президентові теперішньої Генеральної Асамблеї, сіямському князеві Ван Вайталконові. Ніксон славив активність ОН в справах Середнього Сходу і Мадярщини. Запитаний про становище до суґестії президента Американської Федерації Праці й Конґресу Індустріяльних Організацій Джорджа Міні, щоб ЗДА прийняли 100.000 мадярських втікачів, Ніксон відповів, що власне різні такі суґестії спонукали президента Айзенгавера вислати його, Ніксона, до Австрії.

Швайцарія не хоче належати до Об'єднаних Націй

Берн. — Швайцарія є єдиною нині у світі державою, яка свідомо не хоче належати до Об'єднаних Націй, хоч впродовж 11-річного існування тієї установи були б за кожної сесії прийняли її туди. Те рішення Швайцарія залишиться „покищо" осторонь Об'єднаних Націй, як також осторонь Ради Европи потвердив ще раз швайцарський міністер закордонних справ Макс Птіпієр в своїй промові перед швайцарським парляментом. Він уважає, що „тільки таким чином Швайцарія може в цілій повноті зберегти направду свою традиційну активну невтральність", яка затратилась би внаслідку конечности раз-у-раз брати участь в голосуваннях над дразливими і спірними міжнародними справами. Швайцарський міністер вказав на конкретні приклади з останніх тижнів, що саме на традиційній невтральності Швайцарії дозволяє їй перебрати на себе такі місії, яких інакше ця країна не могла б: під час англо єгипетської війни Швайцарія перейняла на себе охорону англійських інтересів в Єгипті і Сирії та французьких інтересів в Єгипті, Сирії і Йордані. Вона посередничила між Францією і Іраком, вона перевезла 1,253 вояків „міжнародної поліції" до Єгипту, вона запропонувала нову конференцію „на вершинах" та зорганізувала міжнародну допомогу мадярському населенню. Проте водночас Швайцарія признає, що теперішнє міжнародне положення дуже грізне і тому побільшує власну армію, закупивши французькі торпедні літаки й англійські танки та знову скріпивши свої природні кордони, що йдуть почерез високі Альпи.

Ізраїль заплатив відшкодування родинам убитих арабів

Єрусалим. — Прем'єр Ізраїлю Бен Ґуріон признав в ізраїльському „кнессеті", себто парляменті, що 29 жовтня ц. р. ізраїльський військовий відділ вистріляв в місцевості Кафр Кассем недалеко йорданського кордону невинних 48 арабських мешканців, чоловіків, жінок і дітей. Сталося це так, що в тому дні, у зв'язку з поведенням війни проти Єгипту, у прикордонній смузі проголошено поліційну годину; арабські селяни, які працювали за селом на полі, не знали про це, верталися до дому пізнім вечором і дістались під скорострільний вогонь військової сторожі. Бен Ґуріон висловив з цього приводу жаль ізраїльського уряду та заявив, що уряд арештував і поставив перед суд винуватців, а родинам вбитих виплатив уже відшкодування, рахуючи від $555 до $2,775 за жертву. Бен Ґуріон признав, що це замало за людське життя, але вказав на те відшкодування, як на доказ доброї волі уряду, що її, мовляв, оцінили родини погиблих.

Швеція — „упривілеєним" тереном совєтського шпигунства

Штокгольм. — Під натиском шведської публічної опінії, злякавшись скандалу, що шведський уряд може проголосити його „небажаною особою" і зажадати відкликання його до Москви, — зрікся свого становища амбасадора у Швеції контрадмірал Константін Радіонов. Він був у Швеції амбасадороб СССР впродовж сімох років і в тому часі здобув собі опінію у шведському громадянстві, як „шпигун-амбасадор". Так назвав його недавно одверто чоловий шведський часопис „Даґен Ніґетер", зазначивши, що коли б Радіонов вернувся з своєї відпустки в Совєтах назад до Швеції на своє становище амбасадора, то це була б образа для шведського народу. За час його урядування шведські військові чинники викрили три великі шпигунські афери і за кожним разом судові процеси доказали тісний зв'язок обвинувачених шпигунів із совєтською амбасадою.

Пентаґон плянує зменшити число резервістів

Вашингтон. — Асистент секретаря оборони Картер Л. Бирджесс заявив в пресовому інтервю, що департамент оборони плянує зменшити число резервістів, звертаючи увагу на якість, а не на число вояків в резерві. Ця зміна відносилася б вже до тих вояків, які найближчого року залишать військову службу та перейдуть до резерви. Має змінитися час, впродовж якого резервісти мусітимуть служити в резерві. Ці зміни робиться внаслідок нової атомової зброї та із-за економічних цілей. Бирджесс заявив, що вже від серпня 1957 року, згідно з законом про збільшення резерв, вояки мусітимуть служити в активній службі два роки, а після того ще мали б служити в резерві, вишколюючися впродовж трьох років.

ВЛАДИКА МСТИСЛАВ НА ВІДВІДИНАХ В ПРИМІЩЕННЯХ УНС І „СВОБОДИ"

Архиєпископ Української Православної Церкви в ЗДА, Високопреосвященний Владика Мстислав, відвідав у пополудневих годинах минулого четверга, 13-го грудня, приміщення Головної Канцелярії Українського Народного Союзу та Редакції, Адміністрації і Друкарні „Свободи" в Джерзі Сіті. Під час відвідин Владика, що сам має великий досвід і практику в суспільній праці, інтересувався працею цих інституцій та устаткуванням їхніх приміщень, зокрема друкарнею „Свободи" і електронічними машинами IBM в канцелярії УНС. При нагоді цих своїх перших відвідин в УНС і „Свободі", Владика Мстислав передав примірники тільки що випущеного першого тому Нарису Історії Української Православної Церкви англійською мовою, написаної Іваном Власовським.

32,000 ОСІБ ЗГИНУЛО У БУДАПЕШТІ — ЗАЯВИВ НЕРУ

Ню Делі. — Напередодні свого виїзду з столиці Індії з відвідинами до З'єдинених Держав, індійський прем'єр Джавагарлал Неру заявив в індійському парляменті, що за інформаціями від індійського амбасадора з Москви у битві за Будапешт згинуло 25.000 мадярів і 7.000 совєтських вояків. Індійський амбасадор Менон відвідав кілька днів тому Будапешт, де він розмовляв з комуно-мадярськими й совєтськими керівними особами. К. П. С. Менон, якого не слід утотожнювати з Крішною Меноном, індійським делеґатом в Об'єднаних Націях, є водночас амбасадором для Москви і Будапешту. Неру, який з самого початку подій на Мадярщині твердив був, що йде там „громадянська боротьба", при чому сильнішу сторону репрезентувала — твердив Неру — група теперішнього прем'єра Кадара, — тепер основно змінив погляд. Він заявив у вищій палаті індійського парляменту, що „вправді в мадярській революції взяли участь також деякі елементи з-зовні, однак вони становили мінімальну частину, бо це був всенародний рух, в якому взяла участь велика більшість робітників і студентів у Будапешті та скрізь інде". Неру покликався виразно на свого амбасадора, інформуючи, що „атмосфера на Мадярщині пригадувала часи пасивного спротиву в Індії" з часів боротьби проти Англії. Неру заперечив, наче б Крішна Менон виправдував на терені Об'єднаних Націй совєтську інтервенцію на Мадярщині існуванням Варшавського пакту (про військово-політичний союз СССР і його сателітів). Відповідаючи на заклик одного індійського посла, Неру відчитав той уступ з промови Крішни Менона в Об'єднаних Націях, в якому осуджувалось факт здавлення совєтськими військами національно-визвольного руху мадярів. У зв'язку з цією дебатою, Неру виступив проти перебування будь-яких чужих військ в різних европейських країнах. Він висловив переконання, що коли б у Західній Німеччині не було альянтських військ, а в Східній Німеччині совєтських, то об'єднання Німеччини було б прийшло легше і швидше. Проте він зазначив, що він не задумує вести тепер акції в напрямку негайної ліквідації всіх чужих військових баз в Европі. Заяві Неру придають особливе значення з уваги на одночасні наради 15-х міністрів закордонних справ держав НАТО у Парижі і на наради Неру з президентом Айзенгавером, які відбудуться в перших днях наступного тижня у Вашингтоні й Ґеттисбурґу. Заява Неру про кількість погиблих у Будапешті була першою, що її в такій конкретній цифровій формі подав будь-який відповідальний державний муж.

Страйковий рух на Мадярщині сповільнив рух втікачів

Відень. — В минулий четвер 13 грудня була найнижча „квота" втікачів за останніх шість тижнів: втекло до Австрії „тільки" 956 мадярів, підвищивши загальну цифру втікачів до 130.511. Останні втікачі оповіли, що спаралізований залізничний рух вне можливлює втечу з самого Будапешту і дальших околиць краю. Велика більшість тих останніх втікачів — це мешканці прикордонної смуги. Близько 62.000 втікачів переселено вже до інших країн, при чому понад 6.000 виїхало безпосередньо до ЗДА, або до Німеччини, чекаючи на транспорт до ЗДА. Тим часом на самій Мадярщині продовжується страйковий рух. Після закінчення генерального 48-годинного страйку, новий страйк вибух на фабриці в 11-ій дільниці в Будапешті, де працював арештований в минулий вівторок голова розв'язаної будапештенської робітничої ради, Шандор Рац. На знак протесту проти арештування його і його заступника Шандора Барі, 6,000 робітників покинули роботу. Поліція і військо зайняли фабрику. Втікачі принесли вістку, що з Москви прибули різні промислові „спеці", щоб зайняти чолові пости в мадярському промислі, як директори й технічні керівники та політичні наглядачі в різних фабриках. Потверджуються вістки про повний застій у вугільному басейні у Варпальота й Айка та в хемічному промислі в околиці Веспрем. Уряд Кадара буцімто має податися до димісії і мав настати інший, ніби з участю „безпартійних".

Таня Хвастов вертається до ЗДА

Лондон. — Британський суддя, розглянувши справу Тані Хвостов, що її хотів вивезти її батько Алексей із собою до Совєтського Союзу проти волі матері Олени Дячок і без згоди американського уряду, вирішив, що Таня — народжена у ЗДА — є американською громадянкою. Згідно з рішенням суду Таня вернеться до ЗДА, разом із своєю матір'ю, яка прибула спеціяльно до Лондону, щоб добитися від суду віддання їй доньки, яка разом з батьком перебувала досі в совєтській амбасаді в Лондоні.

В СВІТІ

● Папа Пій XII, прийнявши на збірній авдієнції учасників конґресу Ліґи для поборювання гамору, заявив у промові до них, що було б добре, „коли б люди відчували більшу потребу спокою і зосередження та боронилися проти непотрібного гамору".

● У Токіо відбулася церемонія формального закінчення війни між Японією і Совєтським Союзом: японський міністер закордонних справ Шіґеміцу і совєтський віце-міністер Федоренко обмінялись ратифікаційними грамотами щодо угоди, підписаної 19 жовтня ц. р. у Москві. Але це все ще не мировий договір, а тільки умова, бо обидві сторони не могли погодитись щодо островів, загарбаних Совєтами в Японії.

● Георгій Малєнков ніде не показувався від 10 листопада ц. р., і на цю тему появились серед підсовєтських громадян та в міжнародній пресі різні здогадки. Між іншим, уважали, що він їздив до Будапешту разом із Сусловим на нараду з тамошніми комуністами, після чого на його пораду, „ущасливлено" Мадярщину — емведівським генералом Сєровим. В останню неділю Малєнков знову показався в міністерській ложі Большого Театру в Москві.

● З Варшави видалено фотокореспондентку відомого американського журналу „Лайф", Лізу Ларсен. Причини видалення її не пояснили, але вона здогадується, що це — пімста комуністів за вміщення у „Лайфі" статті колишнього польського поліційного урядовця Юзефа Святла, в якій він розкриває страхітливу діяльність комуно-польського поліційного апарату.

● Арабські терористи кинули 16 бомб у нафтовому басейні в Савді Арабії, в Кувайті, де щоденно видобувається мільйон бочок нафти, себто стільки, як в цілому Ірані й Іраку. Англійські й американські експортери цієї нафти є джерелом добробуту Савді Арабії. Гігантична пожежа, викликана саботажем, спричинила країні більйонові шкоди.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

МОСКВА НА МІЖНАРОДНОМУ СУДІ

Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй схвалила минулої середи, 12-го грудня, запропоновану Америкою та 19 іншими країнами резолюцію, якою засуджується Москву за збройну інтервенцію на Мадярщині і закликається її вжити „негайних заходів" для відкликання своїх військ з Мадярщини під наглядом Об'єднаних Націй і привернення тій країні волі і незалежности. За цю резолюцію голосували представники 55 країн, які своїм обширом і населенням становлять величезну більшість світу. Проти резолюції був тільки Совєтський Союз із своїми сателітами. Тринадцять країн здержалось від голосування, а представники трьох країн були неприявні. Ані одна вільна країна, ані одна з всіляко коментованих невтральних країн не виступила проти резолюції. Тим самим осуд Москви був однодушний.

Це говорить само за себе. Проте, форма, текст і мова резолюції не віддзеркалюють навіть малої частини того осуду, що його висловили представники поодиноких країн під час дебат. Один за одним — американець, европеєць, азієць чи африканець — виступали на трибуну промовці і показували на Москву пальцем, як на грабіжника, вбивника, злочинця. „Ми засуджуємо акцію Совєтського Союзу на Мадярщині не для будь-якого власного інтересу, не на те, щоб заклопотати когось, ми робимо це для власного самореспекту", — говорив представник Бірми. Яскраву паралелю між гітлерівським нацизмом і московським комунізмом проводив у своєму виступі представник Непалю. Говорячи про ці дебати в ОН, як про „симфонію справедливости, миру і героїзму мадярської справи", заявляючи, що боротьба мадярів проти совєтських танків є „подихом безсмертности" в теперішній грізній добі, найгострішими словами засуджував большевицьку акцію в Мадярщині представник Перу. Про совєтську масакру робітників, селян, студентів і дітей на Мадярщині, про совєтські пропагандивні брехні, буцімто революцію там вчинили „недобитки фашистів", про нову тактику совєтської аґресії при допомозі насаджуваних в інших країнах манекенів, про совєтське народовбивство і брутальне заперечування найосновніших прав говорив представник Туреччини. Всі говорили, всі обвинувачували Москву і всі її осуджували.

Очевидно, що схвалена Генеральною Асамблеєю резолюція може бути знехтувана Москвою, як були знехтувані нею вже багато інших резолюцій, теж у справі Мадярщини. Об'єднані Нації не мають екзекутивної влади і не можуть змусити одну чи другу країну, щоб вона прийняла і виконала їхню резолюцію. А проте, така резолюція має історичне значення.

Наводячи обвинувальні промови представників вільних країн, до речі буде згадати й про совєтську оборону. Власне, про оборону не може бути мови, бо совєтський представник навіть не пробував оборонятись проти тих закидів. Представники вільних країн ставили йому запити, на які він не міг відповідати навіть при всій своїй винахідливості та рутині в брехнях. Єдине, що він міг робити — це плести давні нісенітниці про американську „інтервенцію у внутрішні справи" інших країн та повторювати фрази про західній „імперіялізм".

Інтересно ще було, як попереднього дня московські підголоски, що узурпували собі право говорити в імені „мадярського народу", вийшли демонстративно із засідання Генеральної Асамблеї, протестуючи в такий спосіб проти розгляду на тому форумі „внутрішньої мадярської справи". Їм услід американський представник, амбасадор Ладж, заявив: „Це заощадило б нам багато витрачуваного часу", якби й інші совєтські представники пішли їхніми слідами.

Так то відбувся в головній квартирі Об'єднаних Націй в Ню Йорку суд над Москвою, — „новий Нюрнберг". Правда, він ще не матиме такого результату, як мав суд у Нюрнберґу, винні і засуджені за народовбивство, за аґресію і подібні злочини ще не зависнуть на шибениці, але вирок на них умотивовано і проголошено.

Немає в світі людини, яка з чистим серцем могла б сумніватись щодо справедливости такого вироку: Москва винна! При цьому треба пам'ятати, що перед судом була тільки одна справа, справа Мадярщини. Який же вирок мусів би бути, якби в акт обвинувачення Москви включити всі її злочини, включити все те, що вона вчинила над українським та іншими народами за майже 40 років свого насильства і своєї розбишацької влади над ними.

Москву нарешті натавровано і осуджено на найвищому міжнародному форумі. Справедливість бодай частинно задоволена. Москва морально є поза законом. Черговою акцією повинно бути проголошення вироку і його виконання. В інтересі світу, всього людства і його цивілізації є, щоб це сталося якнайскорше.

ВІДВІДИНИ НЕРУ

В найближчу неділю, 16-го грудня, приїжджає на однотижневі відвідини до ЗДА і буде гостем президента Айзенгавера індійський прем'єр Джавагарлал Неру.

Однак Дж. Неру є чимсь більшим, як тільки прем'єром однієї держави, навіть такої великої, як Республіка Індія з територією на 1,220.000 кв. миль і з 337 мільйонами населення. Він є сьогодні живим символом відродження Індії, як одностайної держави і як нації, кристалізаційний процес якої далеко ще не закінчений. Він є не тільки головою Конґресової партії, яка на всіх 489 місць в індійському парляменті здобула в 1952 році 364 мандати, а у вищій палаті парляменту, в т. зв. Раді країв, на 200 місць осягнула 146, — але має в руках ту владу, що її дає величезний персональний авторитет. Індія за своєю величиною, своїми потенціяльними вартостями і своїм величезним поступом, що його вона зробила за вісім років державности, є першою країною серед усіх країн Азії. Бо хоч Китай — більший і претендує на старішу культуру, проте він тепер комуністичний, а своєю цивілізацією, станом шкільництва та економікою відсталіший за Індію. І тому на Індію взоруються передусім ті ще недавно колоніяльні країни, які політично і психологічно не дозріли, щоб включити себе в політичний західній бльок. Це — так звані держави Кольомбо-пакту, Цейльон, Бірма й Індонезія. Але зі становищем Індії в найвищій мірі рахуються також усі інші азійські й африканські країни — від прозахідніх Сіяму, Пакістану й Іраку, через „невтральні" країни Арабської Ліґи, аж по виразно просовєтський Афганістан. Щоб приєднати собі Індію, три тижні подорожували по ній в минулому році Хрущов і Булґанін, а саме тепер удруге відвідував її Чу Ен-лай. Він говорив до мас, але він завжди мав на увазі — Неру. Бо йому, речникові Пейпінґу, так само, як речникам Москви, залежить на приєднанні собі прихильности Джавагарлала Неру. *Коли Індія є першою країною Азії, поки не відродиться сила Японії і поки не зміниться режим в Китаї, — то в Індії першою особою є Неру.*

Тому можна відразу зрозуміти величезне значення, що його має приїзд цього державного мужа до З'єдинених Держав. Син адвоката вихованець англійських університетів в Гарров і Кембриджі, всебічно освічена людина, глибокий знавець історії і літератури більшости західніх країн, адвокат, філософ, економіст, індійський націоналіст, але водночас космополіт-соціяліст, найчільніший учень, вихованець і співробітник Магатми Ґанді, як політика і філософа, — Джавагарлал Неру є безперечно індивідуальністю на історичну міру. Його духовість є синтезою індійця останніх 25 років володіння Англії в Індії та европейського ліберала англосаксонської школи. Це с и н т е з а і д е а ліста-містика, який реалізував ґандіївську концепцію визвольної боротьби через пасивний спротив, і за активну участь у тій боротьбі раз-у-раз мандрував до в'язниці, — і державного діяча, який вісім років переборює відвічні кастові, реґіональні й віровизнаневі пересуди, що перешкоджають єдності державної адміністрації і єдності державного патріотизму нації.

Вернувшись з Англії до Індії і приєднавшись до визвольного руху, очолюваного Ґанді, він був перший раз арештований у 1922 році, останній — в 1942-му. Але в 1946 році був головою індійської делеґації для переговорів з англійським урядом про незалежність Індії, у вересні того року став прем'єром Індії ще за існування англійського віце-короля, а 15 серпня 1947 року став прем'єром і міністром закордонних справ незалежної домінії Індії. Він займав це становище, коли 26 січня 1950 року Індія проголосила себе незалежною республікою — і займає його по нинішній день. І хоч президентом Республіки є Расендра Прасад, проте той індійській політиці надає і ту політику репрезентує не формально, а дійсно, як її творець і реалізатор, Джавагарлал Неру.

Довгий час він не мав доброї слави серед американського громадянства. Його подорожі до Москви й по столицях сателітних країн, його „пакт неаґресії" з комуністичним Китаєм на основі наївних в очах Заходу і нереальних „п'ятьох пунктів", його досить невиразна роля на минулорічній квітневій конференції азійських і африканських країн в Бандунґу, де він ні разу не виступив так рішуче проти совєтського й комуно-китайського імперіялізму й колоніялізму, як це зробили делеґати Пакістану й Цейльону, — викликали гострі критичні завваги в західній пресі. Так само його мовчазне толерування антизахідньої демагогії Хрущова й Булґаніна, що її вони вели таки на території Індії, його надзвичайна стриманість у висловлюванні п р и з н а н н я Америці за її допомогу Індії, поруч із поквапністю у признаванні вартости економічної допомоги від СССР (будова сталеварні) та економічного поступу в комуністичних країнах, з промовчуванням нужди тамошніх народів, за ціну якої здобувається той поступ, — все це разом не робило йому приятелів на Заході взагалі, а в Америці зокрема. Його ідеалізм з нахилом до містицизму та його соціялізм, яким захоплювався він за молодих років, змушували його дивитися на комунізм, як на величезний історичний експеримент у користь людства — згідно з гаслами й науками комуністичних теоретиків. Йому закидали легковірність, брак критицизму у відношенні до комуністичної дійсности та гін до прикрашування її й виправдування її арґументами совєтської пропаґанди.

Але Неру не є і ніколи не був комуністом і вся його духова структура здригається проти слухняности будь-якому чужинцеві чи будь-якій чужинецькій доктрині. Колишній ворог Англії — він є настільки державним мужем, що навіть тепер, під час останнього наїзду Англії на Єгипет, рішуче осудивши той наїзд, водночас не менш рішуче заявив, що Індія не виступить з Британського Комонвелту. Останні події на Мадярщині зробили на нього велике враження. Появились газетні вістки, що він телеграфічно висловив своєму довіреному дорадникові і приятелеві Крішні Менонові, делеґатові Індії в Об'єднаних Націях, своє невдоволення з його тактики на терені ОН, яка викликала враження солідарности Індії з Совєтами та адвокатування комуністичному Китаєві.

Неру мав прибути, на запрошення Д. Д. Айзенгавера, до З'єдинених Держав вже восени минулого року, але тодішня серцева недуга Президента перешкодила цьому. Він волів відкликати ту візиту, щоб вона не була тільки куртуазійною формальністю, а дала змогу обговорити з Президентом і його штабом найважливіші проблеми сучасного міжнародного світу. Його приїзд політично підготовив дбайливо колишній американський амбасадор в Індії, тепер сенатор Шерман Купер. Коли Дж. Неру прибуде до Вашинґтону в найближчу неділю, то цілий понеділок він проведе на фармі Президента в Ґеттисбурґу, виключно на розмовах з Президентом. До речі, вони майже однолітки, бо Неру має 67 років. Темами розмов будуть, очевидно: відносини між країнами Заходу, роля НАТО Багдадського пакту і СЕАТО небезпека міжнародного комунізму, як засобу в руках совєтського і китайського імперіялізму, американсько-совєтські й американсько-китайські взаємини, справа Кореї, Індо-Китаю і Формози, роля невтральних країн, зокрема Індії, справа ізраїльсько-арабського конфлікту і Суезького каналу, справа західнього колоніялізму (Індія має ще на своїй території п о р т у г а л ь с ь к у к о л о н і ю Ґою!), політика азійсько-африканського бльоку в Об'єднаних Націях, роля самих Об'єднаних Націй взагалі, у теорії і в практиці... Чи може існувати ширший обсяг проблем?! Від того, чи вдасться устійнити спільну лінію політики між Айзенгавером і Неру в більшості цих справ — у великій мірі залежатиме дальший розвиток світових подій.

ГІРКА ДОЛЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ

Вже не раз на сторінках „Свободи" та інших часописів були вістки і статті про те, в яких тяжких матеріяльно і морально умовах жили і живуть у Польщі українські лемки, виселені із своїх предківських земель і порозкидувані по різних місцевостях і повітах західньої і північної Польщі. Доповнюють цю жахливу картину промовисто теж повідомлення і репортажі в останніх числах органу Головного Правління Українського Суспільно-Культурного Товариства, заснованого у Варшаві заходами українців у Польщі, п. н. „Наше Слово", що його повний комплект (виданих досі чисел) одержала останніми днями редакція „Свободи".

У майже кожному числі цього редаґованого в українському дусі, але яскраво просовєтського часопису, видаваного зрештою засобами комуністичної партії Польщі, є ствердження, що йде до кращого, що уряд намагається поліпшити життьову ситуацію українців, дозволяючи їм вести культурно-освітню діяльність й організуватися в своїх товариствах. Але водночас із цим майже в кожному числі є подані факти жорстокого і брутального ставлення не тільки польської суспільности, але й місцевих урядів до всього, що українське. Зазнають у Польщі ще й сьогодні переслідування не тільки українці, але спорадично теж і поляки, переселені з Лемківщини, що їх місцеве населення з ненависти до українців трактує теж, як „українських бандитів", „україняків" і т. д. В повіті Елк, білостоцького воєвідства, наприклад, поляк Якуць разом з трьома іншими хуліґанами погрожував побиттям „українякові" Тромбальському, добивався поночі до його хати і цей випадок тероризування не був одиноким. В цьому ж самому повіті в селі Роґалі польський залізничник Каліновський знищив городину на городах лемкинь Катерини Кондратюк і Моніки Свідзінської, повипасав своїми коровами їхнє поле й обізвав на добавок „українським бандитами". („Н. С.", ч. 6).

Як виконують на місцях розпорядки центрального комуністичного уряду про „покращання житлових та культурних умовин для переселених до Польщі лемків, свідчить допис лемка Миколи Бучила про життя українців в селі Станєво, повіту Кентшин, воєвідство ольштинське. „В тяжких, несприятливих умовах живе українське населення" в цьому селі — пише він. „Так, вдова Козачук Анна займає одну кімнату, в якій стеля завалена і немає підлоги. Худобу тримає в шалаші, де тільки один дах. В кухні цього дому мешкає Калищук Микола, сім'я якого складається із 8 осіб. Діти його сплять в коморі, а старі навіть зимою сплять в стодолі, бо ніде немає ліпшого місця... Так ці родини мешкають вже дев'ять років." Не краще і в селі Ґарбно цього ж повіту, де живе 13 українських родин. „Коли вони — пише згаданий дописувач — „почали організувати школу з українською мовою навчання, деяких ні з сього ні з того переселили на другі господарства. І так справа організації шкіл з українською мовою навчання стала неможливою".

Про таке вороже ставлення польського суспільства й урядових кіл до українських лемків пишуть не тільки безпосередні дописувачі до „Нашого Слова". Згаданий часопис цитує, наприклад, статтю з польського часопису „Ґлос Кошаліньскі", який приводить такі прояви польського шовінізму, як наприклад: „факт відношення з погордою до учнів-українців одного з учителів Слупського педагогічного ліцею пана Лаби, або висновків секретаря партійної організації в ПҐР Басовіце Бучака, який декілька разів намагався побити українських робітників, аж до всяких найбільш прихованих спроб дискримінації в якій-небудь ділянці життя." Цей же польський часопис ствердужує цілком виразно, що ніхто не береться поважно за здійснення голосних рішень польського уряду і комуністичної партії Польщі і що всі ці „такі потрібні і слушні постанови залишилися на папері". Місцеві уряди не виявляють ніякого зацікавлення цими справами і „тому, наприклад, потурають в повітовому управлінні рільництва в Чулхові громадянинові Дронжкові, цілком явному шовіністові, що саботує усі справи, з якими звертаються до нього українці." („Наше Слово", ч. 7).

В цьому ж (7-му) числі „Нашого Слова" ціла сторінка присвячена фактам „кривдження українців" польськими солтисами, головами громадських „народових рад", банками та іншими польськими урядами. На цій сторінці надрукований між багатьома іншими дуже характеристичний лист лемка, Якова Мельника, колишнього вояка червоної армії, пораненого в боях за Берлін, який вернувшись до жінки і дітей у Бялословіцах біля Бидґощі, мусить „жити в дуже тяжких обставинах": „хата зовсім валиться, а хлів уже завалився... Маю п'ятеро малих дітей і всі живемо в одній маленькій кімнаті, яка дуже вогка... Моя хата найгірша в усьому селі."

Умови, в яких живуть українці, порозкидувані по різних селах „народної" Польщі, такі нестерпні, що їм редакція комуністичного і льояльного до комуністичної державної і партійної влади часопису „Наше Слово" мусіла присвятити окрему статтю (в числі 10 з 21 жовтня) п. н. „Дискримінаційні практики". В цій статті подані такі фак-

(Закінчення на стороні 3-ій)

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

СПРАВА „ЗАЛІЗНОГО КАПІТАЛУ"

ВШ п. Редакторе!

Нав'язую до Вашої влучної передової статті „Наша готовість" („Свобода", ч. 226 з дня 24. 11. 1956 р.). У цій статті слідний проґрес думок, що заторкують дуже важливі проблеми. Важлива ця стаття й тим, що це вперше на тутешньому терені, а може й не тільки на тутешньому, звернено з журналістичного боку увагу на фінансову готовість нашої еміґрації.

Ви пишете: „Припустімо, що сталося нещастя і суезько-мадярська криза справді перетворилась у нову світову війну, або припустімо, що мадярські події повторились в Україні. Аж страшно подумати, до якої міри застали б вони нас неприготованими." ... „І знову аж страшно подумати, що в нас треба було б усе імпровізувати, треба було б ліпити все нашвидкуруч, треба було б десь, з-під якоїсь землі здобувати фонди, треба було б знову йти за трагічним у нашій історії „якось то буде."

Три роки тому я передав до Редакції статтю, яку Ви назвали „всеактуальною", і може тому вона покищо не була вміщена. У цій скромній статті, між іншими справами, я дозволив собі порушити справу Залізного Капіталу, що його вже роками повинна збагачувати українська еміґрація. У цій статті я писав: „Перед українською еміґрацією стоять поважні завдання, їх треба ще посилити, піднести на відповідний рівень, розгорнути далекосяглу акцію в ґлобальному маштабі. До цього включаємо: ... встановлення З а л і з н о г о Капіталу, що може буде одиноким при майбутній відбудові України." ... „Названа справа Залізного Капіталу — це недолік, який може відбитися у будучому на всій визвольній чи будівельній структурі України, так, як воно сталось у 18-их роках. Залізний Капітал повинен охопити еміґрацію не тільки ЗДА, але й усіх країн."

Цю справу я намагався порушити в мюнхенських „центрах". Цю саму справу передано під обговорення й рішення сходин Головної Управи й Політичної Ради одної з політичних груп. У кожному випадку відповідь була приблизно ось яка: „Напишіть, і побачите, яку воно викличе дискусію". Так, немовби писати й дискутувати є ціллю нашого еміґрантського життя. Чому якраз так виглядають розв'язки питань, про це я писав у цій же неопублікованій статті.

Недавно у „Свободі" появилась стаття п. Петра Пуцила з шикаґівського банку, який писав, попри комерційність статті, про нашу нежиттєздатність і невміння господарчо думати. Він дорікав редакціям за вміщування матеріялів, що з самим вкладом у життя не мають майже нічого спільного. Ця стаття пройшла непоміченою. Вона навіть не викликала дискусії.

Останній Конгрес Українського Студентства в Мюнхені, нашої молодшої ґенерації, займався справами господарчо-економічними до тої міри, що вже самий відгук і студії заторкнених проблем повинні б розвинути у старшої ґенерації відповідну акцію. Тому треба подивляти і соромитись, із яким спокоєм і браком зрозуміння прийняла вона їх, заабсорбована визвольною „політикою" ідей, аналіз, прогноз.

Ціллю цього листа є: 1. Довести до відома громадянства конечність і неуникальність створення Залізного Капіталу, понадпартійної, неполітичної установи, що мала б за завдання призбирувати й відповідно ульоковувати фонди, що будуть використані тільки при здобуванні або відбудові Української Держави, 2. Заохотити центральні установи зайнятись негайно творенням цієї скарбниці і її філій у всіх країнах поселення нашої еміґрації, 3. Спонукати фахівців, щоб вони перебрали ведення цієї праці.

Це все для того, щоб не „треба було ліпити все нашвидкуруч", чи „десь з-під якоїсь землі здобувати фонди", коли нашу Батьківщину навістять події Мадярщини, чи може навіть, незалежно від нас, „мариво місячного красвиду".

Маріян Коць

Джерзі Сіті, 11. XII. 1956.

Адам Гнідь

ГЕНРИК ІБСЕН

В 50-ЛІТТЯ СМЕРТИ

(1)

Через кілька років по повороті до рідної Норвеґії з добровільного вигнання в Німеччині й Італії, 50 років тому, помер у Берґені найбільший скандинавський та европейський драматург XIX століття, Генрик Ібсен. Не стало великого творця, залишилися тільки його твори.

Хто бачив твори Ібсена на сцені і був настільки зацікавлений ними й особою автора, що потрудився прочитати коментарі критиків, напевно зазнав здивування і розчарування, дійшовши до висновку, що на творчість поета існує стільки ж окремих поглядів як критиків. Мусимо погодитися з висловом покійного Г. Л. Менкена, що великого драматурга „прославляли й проклинали, як представника того й іншого: символіка, ясновидця, пророка, маґіка, творця загадок, демагога, дешевого шокера, порнографа й творця делікатних, несуттєвих дрібничок". Одначе, цей стан безконечної суперечности в оцінці творчости Ібсена свідчить, що в творах, які дискутуються понад пів століття, мусить бути якась солідна суть і непромінальна вартість, щось зворушливе, життьове й варте дослідження. Це відчуває кожне покоління, що студіює драматичну творчість Ібсена й, природно, намагається провести переоцінку його творів у світлі нових проблем, з нової перспективи часу.

Хочемо показати Ібсена, як продукт епохи великих змін, як незвичайну людину з великим талантом; хочемо показати природний наслідок багатьох політичних, соціяльних і культурних причин, які оформили його життя і вплинули на його творчість; коротко: хочемо показати життя і творчість небуденної людини.

I

Норвеґія, країна його народження, може похвалитися дуже романтичною, але тверезою історією. З одного боку, ми уявляємо Норвеґію як батьківщину варягів, вояків, які торгували, цивілізували й винищували довколишні країни, від Ґренляндії на півночі до України на півдні, в IX й X століттях; з другого боку, історики кажуть нам, що одчайдушні подорожі й гарячкова непосидючість варягів були спричинені не їхньою романтичною природою, але економічними нестатками в малій, гористій країні.

Мешканці Скандинавського півострова переправилися через Балтійське море з південного його берега в II стол. по Христі і почали там займатися рибальством, ловецтвом та сільським господарством. Наприкінці IX стол. виросла в Норвеґії хліборобська й мореплавська знать. З низки етичних вартостей цих людей, сприт і винахідливість мали найвищу ціну. Особиста ініціятива й безкомпромісова відвага були прикметами, яких очікували від мужів. Найвитриваліші й найбільш героїчні мужі цього твердого народу зворушували народну уяву і ставали предметами пісень, що їх складали мандрівні барди, або скалди. В цих піснях і рецитаціях примітивна містика й анімізм, частина спільної спадщини всіх германських племен, нерозривно пов'язувалися з оповіданнями про правдивих героїв дня, яких порівнювали й протиставили до героїчних богів, що мешкали в спільній німецькій Вальгаллі. Найславніший приклад цього літературного жанру — це німецький епос „Дас Нібелюнґенлід". Обожнювання героїв і твердий індивідуалізм варязького типу зазнали страшного удару з приходом християнства, яке заступало моральні вартості, що стояли в прямому противенстві до життєрадісного, твердого, жорстокого, примітивного варязького світогляду. Але навіть в цих умовинах деякі складові частини варязького світогляду закралися в навчання Христової науки в Норвеґії. Христа представляли передусім як героїчного переможця. На ділі, вплив поганського минулого ніколи зовсім не загинув, не зважаючи на повторні удари різних домашніх та чужих доктрин, які появлялися на норвезькій сцені в наступних віках.

Отже норвезька культура мала дуже пригожий клімат для природного розвитку; рівночасно суспільні й економічні установи проходили нормальні етапи розвитку й дозрівання. На культурному полі Норвеґія знайшла вчених мужів, які списали й заховали для майбутніх поколінь багатство леґенд, саґ, оповідань і героїчних поем, кодифікували неписані закони й взялися до писання історії своєї країни. Економічно, в періоді між 100 і 1450 роками, колишні варязькі вояни та їхні наслідники нагромадили й сконсолідували матеріяльне багатство та впливи і створили зав'язок аристократії. З її рядів остаточно вибилося мале число февдальних панів, які контролювали все рухоме й нерухоме багатство в своїх околицях. Наприкінці XIII стол. дві наймогутніші родини, одна на заході, друга на сході, стали безперечними суверенами своїх посілостей. З часом середньовічні релігійні впливи, з перевагою церковної літератури на культурному відтинку, проникканням клиру в горішні суспільні шари й ростом нижчих кляс, які здобували економічну самовистачальність на економічному полі, спричинилися до занепаду аристократії та аристократичних вартостей, або до їхньої заміни. Народна література зайняла місце оповідань і леґенд, які до того часу займалися майже виключно життям панів.

Внаслідок воєн 1450-1455 років, наступив поділ Скандинавії на Швецію і Данію. Норвеґія стала частиною Данії. Аж до 1814 року, період данської зверхности позначався повільним, але постійним занепадом норвезької мови, літератури й національної тотожности. Норвезькі вельможі товпилися довкруги королівського двору в Копенгаґені, а майбутні норвезькі вчені, мистці й драматурги їхали студіювати до Данії — в Норвеґії не було високих шкіл перед 1814 роком — і звичайно не верталися додому. А коли дехто й вертався, то його поведінка, мова, переконання і політика нічим не різнилися від поведінки тих данців, які поселювалися в Норвеґії, як представники данської влади, професіонали й ін. На початку XIX стол. данське політичне й культурне зверхництво в Норвеґії було доконаним фактом, а данські або зданщені аристократи правили по-своєму, без страху, що хтось може заперечувати їхню зверхність.

Тільки деякі норвежці бачили або здогадувалися, в якому жалюгідному стані перебувала їхня рідна справа й культура. Внаслідок повільного, довголітнього процесу винародовлення, норвежці забули про своє минуле, про славну культурну спадщину й, читаючи данські книжки, вважали данську літературу за свою, а стара норвезька мова, внаслідок майже повної відсутности коректив у формі писаних граматичних правил, звироднiла до рівня поодиноких селянських говірок, мови неосвіченого простолюддя в широко розкинених гірських селах.

Ми ще вернемося до процесу відродження норвезької культури із зерен, які лежали забуті на норвезькій народній ниві довгими століттями. Без зрозуміння стану норвезької культури напередодні народження Ібсена, годі повністю зрозуміти його розвиток і характер як драматурга, його відношення до норвезького ренесансу та відношення Норвеґії до її славного сина.

СПІШАТЬ ЗАЦВІТАТИ...

Спішать зацвітати жоржини,
Щоб холод не збив їх цвітіння.
Вкриває їм шовком стеблини
Осіннє тонке павутиння.

Тополя, завжди тонкостанна,
Жовтіти, марніти не хоче...
І все оце бачать каштани,
Розплющивши карії очі.

ВАЛЕНТИНА ТКАЧЕНКО

З КОНЦЕРТОВОЇ ЗАЛІ

КОНЦЕРТ ХОРУ „ДУМКА"

ПРИ СПІВУЧАСТІ Ш. ОРДАССІ - БАРАНСЬКОЇ І В. БАРАНСЬКОГО

Відновлена „Думка", відновлена програма, високий рівень виконання, оце загальна характеристика імпрези, що відбулася в неділю, 9 ц. м. в Ню Йорку.

Перша частина концерту, присвячена в цілості творам С. Людкевича, поставила перед „Думкою" справді трудні проблеми. Людкевич, дарма, що написав для хорів багато високомистецьких творів, — композитор не вокальний, композитор думаючий весь час інструментально (тому й усі його більші хорові твори писані з оркестрою, чи фортепіяном). Людкевич уживає хору не як природно-вокальної стихії українського народного духа (Лисенко, Стеценко, Леонтович, Кошиць), — а як інструменту до реалізації своїх суб'єктивних, нераз геніяльних (Кавказ) концепцій. Для того кожному хорові, що береться за виконання композицій Людкевича, приходиться поборювати численні ритмічні, звукові, структуральні і технічні трудноції, притаманні звичайно інструментальним фактурам.

Коли брати під увагу остаточний ефект виконання хором „Думка" творів Людкевича, треба сказати, що хор, як інструмент, осягнув на останньому концерті синтезу візій композитора. Було слідне дбайливе обдумання ритміки, динамічних ліній, кольористики тембрових контрастів і естетичне, неперебільшене схоплення емоційної виразовости. Для хору, що його склад недавно майже зовсім відновлено, це надсподівано велике і серйозне досягнення. Тому, маючи так солідно випрацьовані усі компоненти творів, „думкарі" зовсім не потребували виконувати перших пісень програми з певною дозою резерви. Це перешкоджало хорові вповні донести до публіки свого справжнього страшного „Косаря" і „Вічного революціонера". — Це, коли йде про чисто хорове випрацювання і визвучання творів. Натомість дуже утруднювало сприймання цієї мистецької синтези поодиноких композицій Людкевича звучання старого, розбитого фортепіяну, що мав заступати оркестру, цю преважну, органічно зв'язану, *можна сказати, — домінуючу* партію його композицій.

Мгр. Л. Крушельницький, добрий знавець хорової справи і творчости Людкевича, виконував усі твори прецизно, вповні володіючи невидимими нитками контакту диригента з хором, а пісні „Я в кватиронці сиджу", „Ой, по горі, горі" і „Козак на чужині" вийшли з-під його руки справді надхненно. Знамените виконання (двічі) лемківської „Ліщина, ліщина" було б ще більш характеристичним у дещо повільнішому, зближеному до „аллеґретто" темпі. У чудовій, п'ятиголосовій пісні „Козак на чужині" — позиції усіх солістів мусять бути сто-відсотково певні, коли треба добитися загального безвадного мистецького ефекту. (Солістами у цій пісні були пп. Б. Пирожак, Е. Макар і А. Добрянський). Надзвичайними прикметами п. Л. Крушельницького є непомильне вичуття „клясичної" інтерпретації, відсутність уживання всякого роду дешевих ефектів і повна координація технічного уміння із стихійним музичним відчуванням.

У другій частині програми хор виконував фрагменти з „Рієнці" і „Літаючого Голляндця" Вагнера, та Гріґа „Пізнання краю". Особливо ця остання, ширше розбудована композиція дала можливість хорові показати усі його вокальні і виразові прикмети і вповні використати багату палету настроїв Гріґа, цього безсмертного майстра тонів. Соліст А. Добрянський добре зсинхронізував інтерпретацію своєї партії із мистецькою ідеєю твору. Хори з „Норми" Белліні і „Сила призначення" Верді (опрацювання на чолов. хор (Белліні) і українські тексти І. Недільського) були акустично милозвучною базою для сольових партій.

Впровадження до програми концерту фрагментів із оперової музики — це позитив, коли йде про різноманітність і розвагу для публіки, але до певної міри це також неґатив, коли візьмемо до уваги репрезентацію хору, як самовистачального мистецького організму. В даному випадку, на тлі нашого дуже слабого музичного пульсу на еміґрації, ми все ж таки склонні уважати це за позитив, — подиктований обставинами.

Велику частину мистецького успіху останнього концерту завдячує „Думка" співучасті солістки, п. Ш. Ордассі-Баранської. Її знаменитий драматичний сопран (з м'якою, ліричною закраскою), її першорядне технічне уміння і багаті емоційно-виразові засоби — створюють в в загальному досконало збалянсований мистецький профіль. Пані Ордассі-Баранська виконувала арії „Норми" (Белліні) і „Манон" (Масне), — дуже тонко і уміло, підчеркуючи характеристичні їх елементи, арію Андрієни (Чілеа) співала надзвичайно музикально, даючи повний вираз надхненної емоційности цієї партії, а в дуеті із „Сили призначення" (Верді) показала інтенсивність свого нефальшованого драматичного таланту. Пісні Людкевича „Тайна" і „Я в кватиронці сиджу" хотілось би почути у більш ліричних реґістрах відчування солістки, — але і там мистецька ідея була схоплена абсолютно точно. Знаною драматичною піснею Людкевича „Спи дитинко моя" (чи не найкраще виконання, яке я досі чув) п. Ордассі - Баранська неначе замаркувала універсальність своїх відчувань і щирий контакт з українською тематикою. (Пісні співані в українській мові).

Соліст В. Баранський (бас) співав арію з „Ксерксес" Генделя і Фіґара Моцарта, а також був партнером в дуеті Верді (Сила призначення). Його виконання було чомусь досить здержане, голосові можливості не використані вповні. М'який, приємний тембр голосу п. Баранського, це надзвичайна прикмета, яка заговорила б щойно разом із повною виразовістю, ширшим динамічним діяпазоном і темпераментом молодого співака.

Акомпаніятори концерту, пані О. Дмитрів, Г. Придаткевич і п. Р. Стецура вложили до імпрези ціле своє високе уміння і, хоч не мали під руками доброго інструменту, то все ж таки певно вдержували мистецький рівень своїх відповідальних партій.

Заля була виповнена публікою, яка черговий раз одержала від „Думки" добру імпрезу.

Роман Савицький.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Перед Загальними Зборами Пластприяту.

Пластприят в Ню Йорку довершує ще один етап праці Загальними Зборами, які відбудуться в суботу 22 грудня 1956 р., о год. 6 веч. в Пластовій Домівці. У шостий рік діяльности входить кружок, у якому на кожних Загальних Зборах, за малими виїмками, цей самий малий гурт відданих справі батьків обмінюється діловодствами та турботами про фінансування домівки для сімох сотень нюйоркської пластової молоді, вакаційні стипендії, оселю в Іст Четгем, традиційні імпрези для молоді та цілий ряд інших організаційних обов'язків.

Кожного року приплив нових дітей у пластові ряди — новацтва — збільшується. Значить, у батьків нашої дітвори, яка більшу частину свого життя провели вже в Америці, є оправдане довір'я, що діти через пластову організацію діти вдержать любов до рідного середовища та далекої української Батьківщини; що принципи пластового виховання дають нашим дітям тривку захорону перед впливами психічних і моральних аномалій, якими живе сучасне молоде покоління.

Та, на жаль, у самому Пластприяті нового членства небагато прибуває, бо в батьків панує переконання, що їхній обов'язок кінчається на післанні дитини у Пласт. Тим часом для Пласту контакт і співпраця з батьками через Пластприят є прямо необхідні, і пластові виховники підкреслюють на кожному кроці, наскільки кращі виховні результати можна б було досягти, коли б у батьків було більше заінтересування та краще налагоджений контакт з пластовою організацією.

Тому Управа Пластприяту звертається до батьків нашого пластового доросту з палким апелем не поминути нагоди, якою будуть Загальні Річні Збори кружка. Прохає членів і нечленів прибути на них громадно та обмінятися цінними радами і вказівками про допомічну працю Пластові у його виховній діяльності та ідейному вкладі у життя нашої громада.

К. Олесницька.

Доповідь українських вчених у Вашингтоні

З проголошених програм річних конвенцій американських наукових товариств і установ у Вашинґтоні, Д. К., з кінцем грудня ц. р. довідуємося про такі доповіді українських науковців, зголошених до участи з Америки й Канади:

1) **Слявістична секція Асоціяції Модерних Мов (МЛА)** — Предсідник проф. Ю. Шевельов із Колюмбійського університету, Ню Йорк; доповідь проф. К. Віди з Оттавського університету, Канада: „Поганські світські елементи в словнику сучасних слов'янських мов"; час: п'ятниця 28 грудня, год. 4 поп. Готель Мейфлауер, „Кабітет"; проф. Ігор Шевченко з Мишиґенського університету в Анн Арбор: „Схід і Захід в польській публіцистичній літературі 16-го століття", там-таки, 3.15 поп.

2) **Американська Асоціяція Славістів (ААТСЕЕЛ)**: проф. Яр. Рудницький із Манітобського університету в Канаді: „Історія українських друків в Конґресовій Бібліотеці в Вашинґтоні", час: неділя 30 грудня, год. 10 ранком; місце: Мейфлауер, Північна кімната; д-р В. Безушко, Филаделфія: „Міґуель Сервантес і Іван Франко", час: неділя, год. 7 ввечері, там-таки; д-р Яр. Славутич, Армійська Школа Мов в Монтерей, Каліфорнія: „Українське літературне відродження 1920-их рр. і політика Кремлю": час і місце як вище; проф. Василь Лев із Колеґії св. Василія в Стемфоді, Конн.: „Іван Франко й слов'янські літератури"; час і місце як вище.

3) **Американське Назвознавче Товариство (АНС)**: проф. Яр. Рудницький із Манітобського університету в Канаді: „Структурні зміни в слов'янських прізвищах в Америці й Канаді": час: четвер 27 грудня, год. 12.30 в полудне, місце: Готель Статлер, Панамериканська кімната".

Крім цих доповідей зголошено багато інших, деякі з доповідей не-українців торкаються української тематики, напр. проф. Г. Вінс із Оклагоми говоритиме про слов. елементи менонітів з України; д-р И. Малік із Филаделфії доповідатиме про назви днів і місяців в слов'янських (і в тому українській) мовах, і т. п.

Вступ на всі доповіді безплатний і доступний для широкої публіки.

ГІРКА ДОЛЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ти про протиукраїнські виступи польських „деґенератів і хуліґанів":

„В селі Ґрембосіце, повіт Ґлоґув, досі ґрасує відомий авантюрист і постійний п'яниця, гром. Вітковський, який є одночасно від 1952 року головою виробничого кооперативу в Ґрембосіцах... Особливо завзято „реґулює" він справи співжиття українського і польського населення в громаді: напускає одних на других, організує особисто бійки, сварки. Українців називає „імперіялістами" і не дає їм вступити до виробничого кооперативу, який складається із 43 членів, але серед них немає ані одного українця, хоч в Ґрембосіцах живе 30 українських родин." Цей Вітковський на одній із нарад радних у Ґрембосіцах заявив, що „він провадить земельну політику в інтересі держави і народу і жадна сила не змусить його давати землю українським „імперіялістам"."

„Тому, — пише дописувач „Нашого Слова" Ст. Сосна — в Зеленогірському повіті такі „діячі", як Вітковський, родяться, як гриби після дощу і здобувають собі право громадянства. „Бо чим можна пояснити факт зруйнування світлиці в Зеленій Горі, де зграя хуліґанів повибивала 8 жовтня 1956 року всі вікна і розпочала бійку з громадянами української національности? Як належить розуміти факт звірячого побиття 19 серпня ц. р. українця Дмитра Максимчука в Пшемкові, Шпротавського повіту? Відбувалося це в присутності працівника міліції громадянина Пшибильського. Іван Цвен з Пйотровиць, Живокарта з Шклярок і Олеховський з Пшемкова побили до втрати свідомости 24-літнього українця тільки за те, що ідучи вночі вулицею, розмовляв з братом рідною мовою."

Такими запитами, інтерпеляціями і проханнями до різних партійних й урядових інстанцій пробує газета „Наше Слово", як і Правління Українського Суспільно-культурного Товариства в Польщі впливати на зміну ставлення поляків і польських офіційних чинників на місцях до тих українців, що були примушені поселитися в Польщі. Але все це — як доказують голоси і скарги українців з усіх околиць Польщі — крик у порожнечу. Слова залишаються словами, а польська шовіністична вулиця тією ж самою, що була і під час війни в час найбільш гострих протиукраїнських настроїв. Різниця тільки та, що в перших роках польської влади на Лемківщині за українське слово вбивали на смерть, як це стверджують тепер самі члени польської комуністичної партії, а тепер за вживання рідної мови українців побивають до втрати свідомости. Діялося й діється все це в „народній", „робітничо-селянській" комуністичній Польщі.

Короткі Вістки

● **У східньо - німецьких** університетах переводять чистку „підозрілих" студентів. Перший секретар німецької комуністичної партії Вольтер Ульбрихт заявив, що надалі до високих шкіл допускають тільки „льояльну" молодь.

● **На мурах домів у Будапешті** появились написи: „Пошукується кандидатів на членів мадярського уряду. Може не вміти читати й писати, але мусить бути совєтським громадянином". Віденські часописи подають більше подібних зразків дійсно „шибеничного" гумору мадярів, які борються з ненависним режимом також їдкою сатирою.

● **Члени** Королівської Академії Мистецтв у Лондоні вибрали у таємному голосуванні своїм головою 64-річного скульптора Чарлза Вілера. Поки королева Єлисавета II не затвердила вибору, йому нічого про це не казали, а тоді проголосили цей вибір з відповідною парадою. Чарлз Вілер — перший скульптор в історії Королівської Академії Мистців, який став її головою.

З НАШИХ БУДНІВ

НА ДОБРОДІЙНІ ЦІЛІ

Колись, кажуть, в епосі лупаного каменя, коли один сваток наближався до другого, то добре заглядав у руки „землякові", ги той, бува, не тримає в кулаці каменя, або якої костомахи...

Тепер, в епосі розбитого атома, коли, скажім, під св. Юром в Ню Йорку, земляк підходить до земляка, то теж насторожено слідкує, ги той гасом не витягає з-за пазухи збіркової листи.

Ох, ця листа, вона гірша від затруєного кинджала! Через неї друг друга десятою вулицею обминає, герез неї деякі ревні християни перестали під церкву ходити, герез неї багато взірцевого гленства на зборах, ги засіданнях національних установ не показуються і сплять дома.

Не раз маєш таке враження, що в нас більше збірщиків, як жертводавців... Парадно обсервувати, коли, наприклад, зустрінеться таких двох листонощів, які, не раз, і не підозрівають друг-друга, що вони збирають на ту саму шляхетну ціль.

— Друже, — каже Іван, витягаюги листу з кишені, — дай одного доляра на наших бідних (наприклад) студентів!

— Добре, друже, — каже Степан і витягає таку саму листу, — ти дай мені долярика, я дам тобі, та й будемо квит.

Розповідали мені люди, що ходив по місті такий універсальний патріот, який збирав на всі Фонди і на всі Ювілеї, що носив по кошеняx мільйони, здавалося, збіркових лист! За якою пожертвою ви до нього не звернулися б, — той лише сумовито всміхався і казав:

— Вибагте, я так само збираю на ту саму ціль.

Аж одному нашому хлопцеві, що служив колись при Службі Безпеки, стала підозрілою ця його всебігна харитативна діяльність. Підійшов раз до нього та й каже:

— Пане добродію, дайте щось на Фонд Львівських Маґістрів.

— Вибагте, розвів руками добродій, але я також на них збираю.

Аж тоді той хлопець пришпилив його!

— Ану, каже, покажіть листу!

Що ж?.. Показувати, справді, було нігого, бо такий фонд ще не існує, і слово-по-слові, той універсальний патріот признався, що він ніколи на жадну ціль не збирав, жадних лист не мав, а, просто, в той спосіб „викругувався від напасти", як сам казав.

Все ж таки, розповідали мені, що й він потім покаявся і як минулого року, перед Різдвом, прийшли до нього пані збирати на українські сироти по таборах, то вже не казав „Вибагте", а таки дав два доляри.

Може тому, що це було перед Різдвом?.. Взагалі передсвятогний гас, це якась така дивна пора, коли й найтвердшим характерам м'якнуть серця і кишені.

Ех, зродилася колись прекрасна ідея: заплатити раз у році національний податок до УКК та й позбутися мороки з датками й пожертвами на цілий рік!

Мабуть запрекрасна ідея, щоб могла бути зреалізована...

Ікер.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

П О Д Я К А

Не маючи змоги персонально відповісти всім Друзям на вислови їх співчуття з приводу трагічної смерти нашого незабутнього

Батька Арнольда Давидовича МАРГОЛІНА

надсилаємо цим шляхом щиру подяку за добрі слова і моральну піддержку.

ЛЮБОВ МАРГОЛІНА — ГАНСЕН з Сестрами.